

โรคพิษสุนัขบ้า (Rabies)

ปี พ.ศ. 2551 สำนักกระบาดวิทยา ได้รับรายงาน ผู้ป่วย/ตายด้วยโรคพิษสุนัขบ้าจากบัตรรายงาน 506 จำนวน 8 ราย อัตราป่วย/ตาย 0.01 ต่อประชากรแสนคน มีแนวโน้มลดลง (รูปที่ 1) เป็นการรายงานจาก 8 จังหวัด จังหวัดละ 1 ราย คือ ภาคกลาง 4 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี สระแก้ว อ่างทอง และ กรุงเทพมหานคร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 จังหวัด ได้แก่ เลย หนองบัวลำภู และสุรินทร์ และภาคใต้ 1 ราย ที่สงขลา (รูปที่ 2) อัตราป่วย และอัตราตายต่อประชากรแสนคนรายภาค เท่ากับ 0.02, 0.01 และ 0.01 ตามลำดับ (รูปที่ 3) เมื่อเปรียบเทียบจาก อัตราตายต่อประชากรแสนคน พบว่าจังหวัดอ่างทองสูงสุด (0.35) รองลงมา ได้แก่ จังหวัดหนองบัวลำภู (0.20) เลย (0.16) ชลบุรี (0.08) สุรินทร์ (0.07) สระแก้ว (0.02) และกรุงเทพมหานคร (0.02) (รูปที่ 2)

ผู้ป่วย/ตาย จำแนกเป็น เพศชาย 6 ราย เพศหญิง 2 ราย อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง เท่ากับ 3 : 1 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ใน 3 กลุ่มอายุ คือ เด็กที่อายุ 5-9 ปี 3 ราย กลุ่มอายุ 55-64 ปี 2 ราย กลุ่มอายุ 10-14 ปี กลุ่มอายุ 35-44 ปี และ 65 ปีขึ้นไป กลุ่มละ 1 ราย เมื่อคิดเป็นอัตราป่วย/ตายต่อประชากรแสนคน พบว่า กลุ่มอายุ 5-9 ปี มีอัตราป่วย/ตาย สูงที่สุด (0.07) (รูปที่ 4)

ฤดูกาลที่พบผู้ป่วย/ตาย พบว่าเกิดได้ทุกฤดูกาล โดยพบสูงที่สุดในเดือนมกราคม 3 ราย (รูปที่ 5) และพบว่าการได้รับเชื้อพิษสุนัขบ้าได้ทุกฤดูกาล โดยพบมากในเดือน พฤศจิกายน 3 ราย

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนผู้เสียชีวิต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2551 พบว่า มีผู้เสียชีวิต 19 ราย, 20 ราย, 26 ราย, 20 ราย และ 8 ราย ตามลำดับ (รูปที่ 1) จังหวัดที่มีผู้ป่วย/ตายติดต่อกันในรอบ 3 ปี ได้แก่ สุรินทร์ และกรุงเทพมหานคร

จากจำนวนผู้ป่วย/ตาย ด้วยโรคพิษสุนัขบ้าทั้งหมด 8 รายนี้ สำนักกระบาดวิทยา ได้รับรายงานการสอบสวนโรค เฉพาะราย จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ครบทุกราย หรือร้อยละ 100 ซึ่งส่งผลให้การวิเคราะห์ข้อมูล มีความครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น โดยมี รายละเอียดสรุปได้ดังต่อไปนี้

จากจำนวนผู้เสียชีวิตทั้ง 8 ราย พบว่าได้รับเชื้อพิษสุนัขบ้าจากสุนัข 6 ราย (ร้อยละ 75) แมว 1 ราย (ร้อยละ 12.5) ส่วนอีก 1 ราย (ร้อยละ 12.5) ไม่ทราบประวัติที่แน่ชัดว่าได้รับ

เชื้อพิษสุนัขบ้าจากสัตว์ชนิดใด ในจำนวนที่ได้รับเชื้อจากสุนัข รับเชื้อจากลูกสุนัขที่มีอายุต่ำกว่า 3 เดือน 3 ราย (ร้อยละ 50) อายุ 3-6 เดือน 1 ราย (ร้อยละ 16.67) และ อายุมากกว่า 1 ปีขึ้นไป 2 ราย (ร้อยละ 33.33) สุนัขดังกล่าวเป็นสุนัขมีเจ้าของ 3 ตัว (ร้อยละ 50) โดยไม่มีตัวใดเคยได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และไม่มีเจ้าของ 3 ตัว (ร้อยละ 50) ซึ่งไม่น่าจะได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

ลักษณะของการรับเชื้อในกลุ่มที่ถูกกัด พบว่า เป็นแผล ลึก/ลึกขา 4 ราย (ร้อยละ 50) และแผลตื้น 2 ราย (ร้อยละ 25) และที่ไม่ทราบวิธีการรับเชื้อ 2 ราย (ร้อยละ 25) ตำแหน่งของบาดแผลในบริเวณต่างๆ ของร่างกาย ได้แก่ นิ้วมือ ข้อมือ หรือฝ่ามือ 4 ราย นิ้วเท้า น่อง หน้าแข้ง เข่า ขา หรือสะโพก 1 ราย และไม่ทราบรายละเอียดของตำแหน่งบาดแผล 2 ราย

ระยะฟักตัวของโรคเร็วที่สุด 41 วัน นานที่สุด 87 วัน โดยมีค่ามัธยฐาน (Median) 61 วัน ช่วงเวลาแสดงอาการของโรคน้อยที่สุด 2 วัน นานที่สุด 11 วัน โดยมีค่ามัธยฐาน (Median) 5.5 วัน

ผู้ป่วยที่เสียชีวิตทั้ง 8 ราย ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรค หรือได้รับอิมมูโนโกลบูลินหลังจากได้รับเชื้อ

จากการประเมินสภาพปัญหาของโรคพิษสุนัขบ้าในประเทศไทย โดยใช้ประโยชน์จากรายงานแบบสอบสวนเฉพาะราย พบว่า ผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่ที่เป็นเด็ก 4 ราย ผู้ปกครองไม่พาเด็กไปฉีดยา และเด็กไม่บอกผู้ปกครอง ที่เหลือไม่เห็นความสำคัญต่อการทำแผลหรือฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ไม่ไปฉีดวัคซีนเนื่องจากเข้าใจว่าลูกสุนัข ไม่น่าจะเป็นโรคพิษสุนัขบ้า เชื้อถ้อยหาแผนโบราณ หรือจำสุนัขที่กัดผิดตัว โดยกักสุนัขที่เข้าใจว่าเป็นตัวที่กัดซึ่งมีประวัติการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าแล้วไม่ตายภายใน 10 วันจึงไม่ได้ไปฉีดวัคซีน

ถึงแม้ว่าผู้ป่วย/ตายด้วยโรคพิษสุนัขบ้าจะลดลง แต่ประเทศไทยมีแผนการดำเนินการเพื่อกวาดล้างโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปภายในปี ค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) และมีโครงการเขตปลอดโรคพิษสุนัขบ้า (Rabies free zone) ซึ่งต้องอาศัยการป้องกันและควบคุมโรค จากอดีตจนถึงปัจจุบันยังพบว่าสุนัขเป็นสัตว์ที่แพร่เชื้อมายังคนมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุนัขที่มีเจ้าของ แต่ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งแตกต่างจากในอดีตซึ่งเป็นสุนัขจรจัด และสุนัขที่มีอายุน้อยกว่า 3 เดือน ดังนั้นจึง

ควรแนะนำให้เจ้าของนำสุนัขทุกตัวฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ตามตารางเวลาที่กำหนด โดยเฉพาะหากนำสุนัขที่ไม่ทราบ ประวัติมาเลี้ยง จะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษเมื่อถูกสุนัขที่อยู่ในวัยน่ารักกัด ข่วน หรือเลีย ไม่ควรประมาท อย่าคิดว่าสัตว์

เหล่านั้นจะซุกซน กัด หรือจับไปตามประสา ไม่น่าจะเป็นโรคพิษสุนัขบ้า

ผู้เรียบเรียง

ธีรศักดิ์ ชักนำ สำนักระบาดวิทยา

